

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Претплата је на целу годину 3 круне, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добивају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору, за Новембар и Децембар 1900. године.

СЕДАМДЕСЕТОГОДИШЊИЦА НИКОЛЕ Ђ. ВУКИЋЕВИЋА.

Спољашњим блеском скромно, али тим јачим и искренијим унутарњим одушевљењем, прослављен је ово-годишњи осми новембар у кругу сомборског српског наставничког кадра, јер се реченога дана навршило пуних седамдесет година живота, за школу нам народну велезаслужнога трудбеника Николе Ђ. Вукићевића. — И смерној тој прослави седамдесетогодишњице слављеникове придружише се реченога дана сви они часни елементи народа нашега, у срцима којих још није изумрло поштовање ауторитета, уважавање заслуга, признавање рада, ценење труда и пожртвовања.

И ако је живот људски према вечности — по речма праведнога Јова — *дан, а дани наши на земљи као сенка*, ипак седамдесетогодишњи живот, према општем обиму људскога века, сматрати се има за излив великог благоволења Божјег, за старост ту може се рећи да је *вјенац хвале* и да се *на путех правди обрјешаст*. (Приче 16. 31.)

И заиста ако само, ма и летимично бацимо поглед на овај дуги низ година слављеника нашег, не ће нам моћи не упасти у очи дивовска дела његова, изведена једино љубављу, одушевљењем и самопрегоревањем.

Почетни рад делатнога периода овог седамдесетогодишњег старине, видимо да се бори са највећом тамом незнања, окорелих предубеђења и предрасуда своје око-

тине, и носилац те светлости што у напредак даље одмиче, све то јаче разгања ту таму, шири светлост, а помоћу те светлости промиче напредак народу нашем у предели ови.

Можда би начела модерне педагогике и дух напредног дидактичко-методичког поступања — којег је Натошевић први међу нами theoretice заступао — у погледу остварења остао *primum desiderium* овога великана, да га Вукићевић није унео у српску учитељску школу, за њега придобио, одушевио и у њему упутио приправнике учитељске службе, који га касније у наставу школе наше применише.

Дух опачине модернога материјализма, на штету религије и морала, можда би нам још више и јаче отровао народни организам, да није узоритим хришћанским врлинама: вером, љубављу и надом на Бога украшени Вукићевић, у срцима поверенога му српског учитељског подмлатка кроз четрдесет и седам година рада побуђивао ревност за веру хришћанску, примером га својим учио делима љубави хришћанске, а у многим горким и чемерним часовима живота својег, својом бадрошћу показивао му како се треба у Бога уздати и о милосрђу његову не сумњати.

Две трећине дуга низа седамдесетогодишњег благословеног живота свога, пренео је Н. Ђ. Вукићевић на жртву слави имена Божјег, користи и напретку народу српскога. Животом, речју и делом, промицао је он свугде интересе народа нашега, дизао му понос и углед пред светом страним који нас окружава.

С тога му и сви искрени пријатељи народне просвете и напретка, признају заслуге те, и обасипају га хвалом и признањем. Без мале изнимке целокупно овострано српско учитељство, његов је духовни рукосад, који се с пијететом и благодарношћу сећа свога прија-

теља, наставника и духовнога оца Нилоле Ђ. Вукићевића.
У — Али — на жалост — као што у опште у делима
и поступцима људским нема апсолутна савршенства,
тако је и племенит одношај српског оностраног учи-
тељства према своме великану-добротвору Вукићевићу,
помућен неблагодарношћу неколицине синова му духовних
код којих је, поред све његове несебичности, поред свог
његовог идеализма, *семе благо које је сејао*, падало на земљу
неплодну, и који му за поклоњени босиок враћаху и
враћају горким пеленом. Но он свестан своје цељи и
уверен о ваљаности правца и начина којом ју жели
остварити, а подражавајући примеру Спаситеља Христа,
не страши се од вике и поаме својих непријатеља и
неблагодарних синова, челик вољом, ведрим умом, све-
тлим образом ходи и даље, дела и делаће на славу, и
корист народа српскога, негујући и дајући му здрав по-
разу, благородан по срцу и идеалан по тежњама учи-
тељски подмладак, који ће школу народну с путем ње
и чланове народа нам учити, руководити и одушевљавати
за све лепо, узвишено, свето.

Па када га такова и сада о седамдесетогодишњици
му гледамо у нашој средини, из дубине срдаца нам се
уздиже молитва благодарности Створитељу: Оче! у чијој
су руци времена и лета, хвала Ти на дару, што народу
нашем подари овака ревна трудбеника, школи и учи-
тељству овака искрена оца и пријатеља. Подржи нам га
још дуго и много, Имену Твоме на славу, школи нам
народној на дику!

Живео: *Никола Ђ. Вукићевић* Живео!

*

Поменутога дана, 6. новембра — после службе Божје —
примао је слављеник поздраве и искрена честитања у својему дому.
На првоме месту учинио му је подворење професорски збор учи-
тељске школе на челу с професором г. Митом Калићем који је
слављеника поздравио следећим, красним и језгровитим говором :

Високоблагородни Господине!

Нагоњен пијететом према заслугама Вашим, стеченим, на пољу препорођаја наше народне школе и методичке наставе, као и на пољу васпитања српских, учитељских нараштаја, професорски збор мушке и женске приправничке школе, који има срећу под старешинством Вашим на просвети народној да ревно дела, није могао пропустити ову згоду а да Вам дан седамдесетогодишњице, осећајима признања, осећајима висока поштовања и оданости искрено не поздрави! Седамдесет година су, и у животу једног сасма обична човека епохалан догађај, који се у скромном кругу породице његове свечано прославља.

Како ли је тек значајан дан тај у животу чувена и виђена човека што је половину века само у научну спрему уложио за високи позив свој? Тај дан не може неонажен проћи а да општу пажњу на себе не сврати; јер дан тај није само Ваш, него и наш; то је дан читавог учитељства српског, дан који се у културној историји нашој светлим словима бележи; јер нам даде човека висока духа, ума бистра, труда неуморна и одушевљена за наставом и просветом народном, који је омладину заносио љубављу према Српству према цркви православној и мучном учитељском раду. Високоучени Господине! Наш народ није у стању, да материјално награди заслужне мужеве своје; али је у стању, да у виду признања моралан дуг одужи великанима народним. Па и ми сатрудбеници и поштоваоци Ваши удружисмо се у тој пријатној дужности, да Вам у облику скромна честитања, неувели венац наших жеља предамо с том топлом молитвом: нека Вас преблаги Бог још дуго здрава и вољна поживи на дику и понос просветним заводима нашим, и испуни нам ту радосну жељу, да Вам као Нестору школе народне, и педесетогодишњицу рада и делања Вашег, достојно прославимо.

Живео!

После тога се слављеник срдачно захвалио својим сатрудбеницима по служби на пажњи и поздраву.

Иза професорског колегијума приступио је учитељски збор м. основних школа на челу с учитељем г. Стеваном Арсеновићем, који је бираним речма поздравио слављенику седамдесети рођен дан, нагласивши особито одликовање, част и радост овога збора, што је срећан, да старешину и духовнога оца оностранога нам српскога учитељства, има за свога дејствитељнога члана, као управитеља! — На овоме поздраву слављеник се одушевљено захвалио,

и нарочито је дао израза својему уверењу, да основне школе сомборске — као вежбаонице — и угледне школе треба да су, а уједно и да јесу прве школе међу школама оностранога Српства.

У име наставничког збора срп. више девојачке школе поздравео је слављеника г. Јован Благојевић редовни учитељ, који је у својему лепо смишљеном говору укратко изнео заслуге слављеникове за српско школство, а напосе за установљење срп. више девојачке школе у Сомбору, тврдећи, да ће године рада његова остати светлим словима забележени у историји школства нам оностраног.

Осим наставничких зборова поздравили су г. Вукићевића и ученици те ученице учитељских школа овдашњих. У име мушких приправника поздравео га је полета пуним говором Радован Поповић приправник IV. године, а у име приправница поздравила га је Марија Попова следећим красним говором :

Веома штовани и добри наш Господине Управитељу!

Ваши благи, очински утисци и красне речи пуне моралних, естетичких и научних истина, речи које неизмерно благом силом утичу на нас, извојевале су у срцу нашем разна узвишена чувства према Вашој личности.

За нас, ученице Ваше, нема радоснијега дана од данашњега, када Ви славите 70-ту годину свога живота; годину, коју људи Вашега позива ретко достижу, због неуморнога рада и прилика, које здравље мање-више руше. А Вас поред свега тога видимо да сте се у потпуној снази одржали и да своје дужности одушевљено и савесно вршите. Овај нам дан пружа ретку, али красну прилику, да Вам бар у неколико на јавност изнесемо поштовање и благодарност, које Вама одајемо. Све то не можемо ми тачно да изразимо, јер је заиста редак душевни дар, који би прѣва израза могао дати осећајима, које у нама изазива оно одушевљење, којим Ви како најпростије, тако исто и најузвишеније појмове у најситније честице њихове растварате с' том намером, да их нама што очигледније представите. Понашање, а нарочито говор Ваш доводи нас до тог' закључка, да циљ Вашега рада није ништа друго, него да поверену Вам младеж на прѣви пут изведете упознавши ју са узвишеним истинама, а украсивши ју врлинама, које ће јој душу исто тако красити, као што сјајност звезда краси плаветнило небеснога свода. Па тек каква узвишена осећања изазива у нама помисао, да је многој убогој женскињи, многој бедној породици посредно

пружио сигурну кору хлеба велеум и неуморан рад врлог нам господина управитеља, који је први у српском народу пробудио и остварио мисао, да и женскиње имају способност за народне васпита-тељке. Све ми само Вама имамо да благодаримо, што смо се могле том племенигом позиву одати. Као знак благодарности остаће у успомени нашој златним словима урезано Ваше славно име. Раду-јемо се, што са поштовањем удруженим поносом можемо узвикнути: „И нас је непосредно на прави пут извео основатељ српске нар. учитељичке школе.“ Дај Боже да и млађи нараштаји осете Ваше благе утиске! Живели!

*

Свечаност седамдесетогодишњице слављеника нам г. Н. Ђ. Вукићевића увеличаше својим поздравима даљни и ближи поштовачи му, од којих поздрава ћемо неке у целости овде саопштити а са осталих ћемо — због скученога простора — само регистровати потписе.

1. Т.

Карловци.

Сви дворјани поздрављају рођен дан

Патријарх.

2. Т.

Нови Сад.

Срдачно честита седамдесетогодишњицу живота

Епископ Мигрофан.

3. Т.

Будимпешта.

Многозаслужном педагогу српском искрено честита седам-десетогодишњицу

Лукијан, епископ.

4. К.

Плашки.

Старцу-јубиларцу, искрено честита

Михаил епископ.

5. Т.

Пакрац.

Приликом седамдесетогодишњице Вашег за Српство веле-заслужнога живота изволите примити најсрдачнију честитку моју и професорскога збора пакрачке учитељске школе

Никола Шумоња.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

6. Т.

Нови Сад.

WWW.UNILIB.RS

Поздрављам Вам у име свију седамдесет година тешким губитцима прекиданог мирног живота, посвећенога школи српској, цркви православној, неуморног, истрајнога и родољубивога рада за народ свој. Сретно да Бог да на многаја љета.

Пушибрик.

7. Т.

Карловци.

Учитељу учитеља, који на катедри светкује седамдесети рођен дан у служби будућности и препорођења народног и његовог подмлатка, нека благослови трудове и укрепи снагу живота за даљи рад Онај, у чијој су руци времена и лета. То су његове и наше жеље и слава.

Вујић, управитељ.

8. Т.

Загреб.

Septuagenarius septuagenario salutem dicit

Rivarac, quondam conscolarius.

9. К.

Карловци.

Nos est vivere bis, qui vita priori, frui potest. — Ваш вишегодишњи рад за српску школу драги г. колега, народ и потомство признаје и признаће, па зато уз наш народ и ваше многе ученике и ученице и ја Вам данас кличем: *Per aspera ad astra!* Живили!

Теофил Димић,

ум. држ. школски надзорник и члан нар. Шк. Савета.

10. Т.

Панчево.

Неуморном и заслужном раденику на српској просвети и свом племенитом старешини поздравља данашњу седамдесетогодишњицу са жељом да Вас Свевишњи до крајних граница људскога живота на корист српске школе на дику и понос српског народа поживи.

Колешум Панчевачке срп. више дев. школе.

11.

Нови Сад.

Број 140/1900.

Ваше Високоблагородије!

Божја воља и велика милост Његова допустили су, да Ваше Високоблагородије доживи 70. годину. Тој милости Божјој захвалност одајемо сви бивши ученици Ваши, а захвални су и сви на-

ставници, који под окриљем Вашег Високоблагородија уживају радост старешинства и мудра упутства у својим наставничким подвизима.

Допустите, дакле, наш љубљени наставнице и старешино, да Вас из данашње ванредне седнице нашег збора поздравимо и да се помолимо преблагом Творцу, да нам Вас још дуго здрава, крепка и вољна подржи на челу наше наставе и школе.

Из ванредне седнице учитељског збора српске више девојачке школе у Новоме Саду држане на Аранђелов-дан 8. (21.) новембра 1900.

Анђелија А. Сандића,
перовођа.

Аркадије Варађанин,
председник.

12. Т

Карловци.

Учитељски збор српске основне школе Карловачке моли Вас изволите примити његову честитку, коју Вам шаље са жељом да Вас Бог још дуго поживи.

Управитељ прота Вучковић.

13. Т.

Вршац.

Усрдно Вам поздравља седамдесетгодишњицу

Вршачки учитељски збор.

14. Т.

Вуковар.

Вуковарски српски учитељи честитају Вам седамдесетогодишњицу труднога живота. Живио нам још дуго на дику српског народа!

15. Т.

Сентомаш.

Српски учитељски збор сентомашки синовљом љубављу поздравља Вам седамдесетгодишњицу желећи да и остале дане живота свога у здрављу и миру проведете уживајући у плодовима свога родољубивог и по српску школу корисног рада. Живео!

Учитељски збор.

Још честиташе које брзојавно које писмено сљедећа господа, госпође и госпођице: Суботићка, Гојковић и Свирчевић из Суботице; породица Лазић из Карловаца; Арса Пајевић из Новог Сада; Ђорђе Поповић из Темишвара; Прекајски, Стојшић, Пилић, Вртунски, Михајловић, Брановачки учитељи из Сенте; Српска Читаоница из Сенте; Малешевић из Сенте; Сима Моцић, Ангелина

Терзин и Радивој Петровић из Српског Крстура; Шијачки из Футога; Медурић, Малеташки, Врбашки, Симићка, Ћисалова и Малеташка из Турије; Душан Радуловић из Панчева; Амвросије Павловић из Загреба; Сава Стојшић из Панчева; А. Јорговић из Новог Сада; Симо Матавуљ из Новог Сада; Јован Дамовић из Неузине; Милан Стефановић из Ст. Врбаса; К. Петковићка из Панчева; Г. Војновић из Вуковара; П. Терзин из Аде; Ћена Кротин и Лазар Кекић из Осека; Петровић, Таназевић, Жупански, Антонијевићева, Косовчева, Обрадовић, Николић и Радановић из Меленаца; Душан Пејић из Сивца; Влада Марковић из Митровице; Ђорђе и Мила Терзин из Темишвара; породица Теофановић из Сентомаша; др. Лаза Секулић из Карловаца; Милутин Гавриловић из Сомбора; Теодор и Милица Милошев из Жабља; Марија Алексијевић Панин из Сомбора; Аркадије Варађанин из Н. Сада; Данило и Милица Прица из Глине; Лукијан Михајловић из Медине; Сима Пововић из Немета; Стеван, Војин и Смиљка Жупански из Меленаца; Милош Милошев из Чакова; Теодор Димић из Београда; Димитрије Грујић из Загреба; Александра Поштић, Бошко Поштић, Милана и Душан Ћирилов из Ст. Стапара; Милан Манојловић из Горњег Карловца; Софија Живковић из Митровице; Душан Петровић из Врањева; Браћа Јовановић из Панчева; Љубомир Јовановић из Уљме; Богдан и Олга Глумац из Беочина; Петар Шевић и Круница Обушковић из Черевиха; Ђорђе Р. Стефановић из Сентомаша; Јован З. Медурић из Турије; Милан Ј. Грубић из Новог Сада; Александра Вуић из Сомбора; Степићева и Савићева из Паланке; В. Војновић из Будимпеште; Јулка Станојевић из Футога; Душан Ламбрин из Иланче; Петар Дамјановић из Н. Сада и Теофил Димић из Тријеста.

Ст. С. Илић.

ИЗ ДОМАЋЕ ШКОЛЕ.*

(Свршетак.)

2. Прерана зрелост.

Чудновата је појава, да сваки родитељ увек ишчекује од својега детета више него од туђега. Циганин не признаје, да може бити лепшега детета на свету од његова црнка под чергом. Особито млади родитељи с нестрпљењем ишчекују и најслабију манифестацију детињих интелектуалних способности и обично се чуде, што им дете није рођено као савршен научењак, — као на пример Минерва из главе Јупитерове. Такови обично употребљавају свако-

*) Превод из дела : Házi nevelés irta Z. V. Mihály II. köt.

врсна средства, која су им на расположењу, да интелектуалне способности својега невинашцета одједном подигну на необично висок степен савршенства.

Плутарх се већ тужи на такве родитеље, који из сујете и славољубља, хоће да од деце своје на силу створе научељачке ауторитете; да им деца у свему претекну своје вршњаке. Тиме само оптерете ум, да овај под силним теретом малаксава и пропада.

Неприродна је дакле и одвратна појава такво дете, које је маторец и све друго, само не дете. Зелена и незрела је таква зрелост, која сама себе пре времена истроши и уништи.

У стакленим расадницама помоћу паре добићемо пре времена зрело биље, али је исто тако њежно, да се већ под утицајем здрава и свежа ваздуха суши, вене и угине.

Природно зрело воће касније успева, док напротив оно којега црв подгриза, изгледа да је пре зрело, а међутим је изнутра гњило, труло.

По неко њежно и нервозно дете, наклоњено је само по себи на прерану зрелост. За оваку децу прост народ верује, да не ће бити дуговека. А то је сасвим природно, јер уместо да такво слабуњаво и болешљиво дете оставе на миру, они га још више оптерећавају, услед чега оно још више слаби, изнури се и пропада.

Задатак домаћега васпитања је не да оптерети моћ ума, већ да му даје онолико хране колико је он у стању поднети и пробавити, јер не можемо за своју душевну својину сматрати оно што смо у душу нагомилали, већ само оно што нам је душа за своје усвојила.

Платон је држао, да савршено незнање није толико опасно, колико нагомилана множина несвареног знања. А Квинтилијан вели, да сваки онај, који жели користи а не тежи за сујетом, не хита са учењем.

Не може трчати онај, који још ни ићи не зна. Добро је испевао наш Чика-Јова, када је рекао:

Свашта има своје време
Онда лепо личи,
Што ј' од Бога кому дано
Тиме нек' се дичи.

Једно доба служи за основу другоме. Пустимо дете нека се издети док му је време и не гонимо га пре времена из Едема невиности му у који се и онако никада више враћати не ће. Оставимо семе нека клија, јер иначе не ће никада сазрети.

У колико се год дете брже умори у толико ће пре омрзнути на науку и имамо не један пример, да су баш она деца, која су у раном детињству много обећавала, касније сасвим оглуравила.

Оптеретити дух није ни мало опасније од оптерећења стомака. И једно и друго рађа болест, невољност, апатију. Иза сваког напрезања наступа умор, изнуреност.

Раном и убрзаном обуком обично ударамо темељ површности. Прост и ограничен човек чуди се раној зрелости детињој, док међутим паметан и широка погледа човек сажалева и дотично дете и родитеље му.

Доказано је, да се на непрекидан, са запетом пажњом скопчан умни рад од два часа, утроши толико исто снаге, колико је потребно за телесан рад у току једног целог дана.

Било је чувених научењака, који су услед претерана умна рада толико ослабели, да су сасвим изгубили моћ памћења и да су на послетку и полудели.

Претеривање у умном раду много је опасније за женску него за мушку децу.

При учењу није добро непрестано седети. Седењем се црева згњече, чиме се спречава варење, а желудац се напуни непотрбном слузи. Слабљењем желудца слаби цело тело; живци се драже и умарају, јер се дотични у недостатку довољнога сна не може савршено одморити. Код ових је обично и грудни кош неразвијен и вазда им недостаје здрава телесна сока и хране за организам.

С тога не хитајмо, већ напредујмо постепено. Напредовати и хитати није једно те исто. Природа лаганим кроком напредује и тако рећи неприметно производи развитак тела. И са развитком духа не треба другаче поступати.

Сваки је напредак постепен. Дрво које засадимо прво ће терати слабе изданке, тиме ће показати да се примило, да је живо; затим ће цветати и тек после неколико година наградиће нам труд зрелим воћем. Нема плода пре цветања.

И ум се као и цветни пупољак лагано развија и тек се касније расцвета. При уредном настојавању, дете ће и ако неприметно али зато ипак у истину напредовати. Дајмо му маха, пустимо му времена да размишља о свему што је видело, чуло и научило. То је умна пробава.

Цвеће ће иструхнути ако га преко мере залевамо, а у противном случају ће се опет сасушити. *In medio virtus!* С тога не

допуштајмо детету нити да умно леђује, нити да се преоптерети.

Подајмо му онолико умне хране, колико може поднети.

Умереним радом се дух храни и снажи, с тога је веома умесна осуда нагомилавања умнога рада за један дан из разлога да би у остале дане слободни били од њега. Ваљана и целисходна подела умнога рада корисно утиче и на дух и на тело и обоје лакше сноси терет његов.

Ст. С. И.

ПЕДАГОГИЈА У ПРАКСИ.

Пише: Јелица Беловић-Бернадзиковска.

Читате ли романе? Бијаше у приватном сату код 15. годишње дјевојчице. Учили смо разне врсте прозе па стигли и до романа и новела и т. д. „Читате ли и ви романе?“ Запитах је.

„Ох госпо, немојте никоме рећи — ја их јако радо читам. Мама за то не зна, али мени се врло свиђају!“

И у својој простодушности и отворености исприча ми све, што је већ читала и како јој се они најбоље свиђају, гдје се двоје мора да бори са много неприлика, а најпослије се ипак узму. Сва се је разеглендисала, а мени је ласкало њезино повјерење, те сам настојала, да што дубље погледам у овај њежни пупољак душе дјевојачке. „Знате ли госпођо, кад читам романе, баш ми је тако, као кад слушам, гдје ми Рикардо говори. Познате ли Рикарда? Видјесте ли га ономад на игранци? Јесте ли опазили, како је све једнако ишао замном, па ми шапутао иза лепеце? Ох — само — не реците мами, ја ћу вам све испричати!“

И одиста каза ми све, каза ми онај њежни роман, који се збива дан на дан откако бије људско срце. Боже мој, мишљах, зашто мајци не ће све то да прича? Ја сам је опрезно упозорила на ово и оно, све жалећи, да та дјевојка нема мајке, којој би могла све то открити! Ваљда јој мајка сматра оваке разговоре испод достојанства овога?! Чине јој се маленкост. А ипак то није маленкост, како год привидно вриједи за такову..... О, кад би се мајке више у то замислиле, кад би се хтјеле сјетити, да су и оне једном биле овако младе! Отворено треба да о том говоре са кћерју, — срдачно да је савјетују, а не само хладним теоријама и придикама у невријеме. Можда баш у том лежи она најлепша, она најблагословенија мисија васпитачице мајке. *Que pensez vous ma belle dame?*

Филозофела. — „Славуј се поетички називље Филомела!“

„Ах, то је тако лијепо име, Филомела, Филомела!“

(Код куће послје школе.) — „Знаш ли тата, како се славуј зове поетски?“

Де?

„Филозофела — шта мислиш — је ли да је то лијепо име Филозофела?“

Модерни Париз. „Дај ми?“ Молим те!

„Ае! Баш не дам!“

„А мени? Де мени!“

„Не, не, не, не!“ Окренем се, да видим, о што толика јагма!

Еј да сам сликар.

Три лијепе дјевојчице, а пред њима црни дјечак с јабуком у руци као каки Париз, а незна којој да је досуди. Мицики не ће она га иначе и не гледа, кад нема јабуке. Љубица, превише мољака — и њој не ће — већ све гледа онамо на Милку? Би? Не би! Би? Не би! И напokon се одлучи, те отвореном детињом грацијом преда румену јабучицу „најбољој.“ Галантерија има своје клице у најмлађем добу — а женска рафинерија? — такођер.

Тајно писмо. Неки дан нађем mingnon-писамце у књижици једне ученице. Ја као ја, одмах да отворим па сам се већ у духу веселила, како ћу се наслађивати каквим екстрафиним педагошко-психолошко наивним ужитком. Ал' да! Хоћеш море. Рачунала сам без бирташице нота без моје ученице, јер је то писмо било писано тајним писмом. Ма какво бијаше то писмо! Нит је нашки, нит је француски нит је у језику лордова и лади а нит је санскрит, нит је volarük нит је старославјански, већ све нека ваљда као грчки или румунски. Не бих се ни чудила, да сам га нашла на *tablette de nuit* од какве Аспазје или Ксантине, већ таман у геометрији модерне ученице *fin de siècle*. Ево га, па му „погледајте сви низ јазију!“

Momilola Anongogjoja!

None sosrordodi sose nona momenone! Nonećoću tote vovišoše coćušošnonitoti! Huriovovalola Toti nona popisosmonu!

Folilola.

Чудна ли писма! Али чекај!

„Das ist der Ollendorf und hier der Schlüssel dazu!“ чекао би модерни књијар. Баш су га лијепо измудриле! А кад је мудра Фила видјела, да стога писма не ће бити никакве опасности

ни од мога нотеса, ни од разредне старјешинке, повјери ми сву чаробну тајну тога чудноватог рукописа. „Свима сам сугласима додадала о у средину а на крај опет исто слово нпр. мјесто б боб, мјесто н нон, сос, дод, гог, хоћ, само мјесто х или хох пишемо хурио, да нас не би друге надмудриле!“ Тако ми рече сва поносна и сретна, јер да им доселе збиља још нико није ушао у траг красној мудролији!...

Што је теорија? (Сат пјевања). Учитељица: У последњем сату научилесте што је теорија. Да ли ти Марице, још знаш, што је теорија?

Марица: (Гледа као покисла вила).

Учитељица: Зар ниједна више не зна што је „теорија“?

Дора: Теорија је противно од праксе.

Учитељица: А што је пракса?

Дора: Праксу има лијечник.

Учитељица: Што је онда теорија?

Дора: Теорија је лијечник, који нема праксе.

Жив барометар. Мата бијаше прототип свих школских весељаковића. Сунцем опаљени образићи прељеваху се на боју сјевероамеричких старосједиоца, а задаће његове на црвено. Кућа, таван, тараба, мачак и псетанце лед и кајмак, то бијаху појмови, око којих се је вртио његов несташни дух.

Но крај свега тог бијаше размјерно добар ђак, што му је опет давало велико достојанство. Он га је био вазда свјестан, па као такав боме се је с њиме и служио. То своје достојанство знао је често натрести и на своју сестрицу Милицу, која бијаше слика и прилика Матина. Ишли су заједно у школу, која бијаше обесполна. Кад год би господин учитељ прозвао Мату, да одговара куцало би срце Милицино од поноса и неке врсти триумфа. Како Мата красно одговара! казиваше рјечите јој очи кроз читаво вријеме док је Матин миловучни глас одјекивао школском собом. „Ах Мата није никада још дужан остао одговор ниједан, Мата бијаше у Милицини очима символ мудрости у персонификација свезнања“ И Мата бијаше потпуно свјестан те своје ванредности те вребаше на сваку згуду да се покаже какав је делија на мејдану мудрости. Једнога дана донесе суеједов Мишо двије гаталинке у чаши, мале зелене гаталинке, које бојажљивим очима погледаху на те учене главе, што се намах из свих школских клупа сакупише око њих. „Ха сада имамо барометар!“ ускликне Мата и диктаторским својим

аукторитетом изјави, да гаталинке ваља поставити на првзор, нека гатају вријеме за школске излете...

Право оно кажу:

Гатала баба, да не буде мраза, а кад ујутру *снијег* до кољена! Ову лијепу пословицу кано да аугур Мате није познавао, но он се ни њоме није дао пометати из свога текста.

Априлско кишовито вријеме, давало је заиста доста посла „живом баромеру,“ којег су ђаци марљиво проматрали. Особито на онај дан, када је излет уречен био, узнемирише се гаталинке, као и њихови посматрачи. Сад би изишле на врх, сад би сјели на дно а сваки тај крет пратио је гласан поклик Мате или његових првих поборника. Одједаред умирише се. Једна сједи на дно, а друга изиђе на врх и у тој позитури остадоше до пред сам излет. „Какво ће бити вријеме?“ упиташе редом дјечаца мудријаша Мату. „Дед гатај — тумачи сада, ако си делија?“

„Какво?“ кликне Мато и почеше се за ухом, ала нијесте домишљали, зар не видите да једна жабица сједи на дну, то значи да ће бити кише, а друга сједи горе то значи да ће бити лијепо, дакле „киша + лијепо = променљиво!“ — „Мудре ли гаталинке, овако посједаше, па нека је свима право!“ закључи дипломатично Милица и поносно погледа аугура Мату.

Из „Меандра“.

Савјесност. Пролетне шетње веома су дјечи драге. Мање им је драга обнова те шетње у облику описа задаће домаће. До душе о својим ученицама не могу то рећи, јер су ту задаћу ванредно лијепо израдиле, што ме је изненадило. Слог у тим задаћама бијаше пун неке прољетне дражести, а мирисљив од самих тропа и фигура, украсних придјевака, па и од цитата. Ти цитати бијаху тако разнолики, да ту ни о каквом преписивању једне од друге не бијаше ни најмање сумње. Дакако испод тих би цитата заборављен био често онај најглавнији — био би заборављен писац. Кад сам их на то упозорила, стадоше одмах писце под њихове ријечи потписивати, јер су срећом од тих цитата наизуст знале, из којих су пјесамa и од ког су писца. Само једна сједи и мисли, видим јој на бијелом чеоцу, да су јој мисли:

„Кд море дубоке
А до неба високе“

па је за то упитам, који су јој на срдашцу јади и зашто су јој тако тешке мисли у главу.

И рече ми одмах бригу своју. Амо како да мени што затаји? Час прије похвалих јој лијепу радњу у којој су врвили слађани епитети у којој бијаше толико „мирисљивих љубичица,“ „зелене травице,“ „злаћана сунашца,“ „слаткога пјевања птичица“ и т. д. па зато ми је с двоструким повјерењем очитовала своје мисли, које су блудиле у тамној ноћи превелике савјесности и наивности.

Морам ли ја уз сваки епитетон огранс ставити пјесму и писца, од кога сам га узела?“ овако ми каза бригу своју моја најбоља састављачица „пролетне шетње,“ моја плавуша кевница.

Ја сам се само „службољудно“ насмијала, те прстом показала на чело, и то уз пратњу тиханог смијуцања остале школске публике и сада је истом била моја плавуша — на чисто, „смирише се њене мисли, остадоше сада ту.“

Зашто је лагао? У заводу Н. бијаху покладни празници. Од питомца бијаху многи изишли на цео дан родбини, а сваки се мораде вратити у 6 сати на вечер. Еј пусте радости с оваког излаза! Радо се излази, а не радо улази. Тек на вечер близу шесте уре вратише се сви, само се не врати Евгеније Петровић. Кад било сутрадан осам сати у јутро, ево ти њега мало не гола, на њему само кошуља. Сав је заплакан, престрашен те прича тужну причу, како су га уловили странци у шуми и скинули с њега читаво одијело, осим кошуље. На ту вијест сав се народ узбунио. Такво што још се до сад чуло није. Полиција се разаслала за лупежима које је Евгеније тачно описао, новине су описивале грозним ријечима тај случај — сав се град узбунио! Евгеније је иначе био добро, ћутљиво, замишљено момче од 12 година, а сви су га волели по ради његових плавих, сањарских очију. Но сва потрага за лупежима остаде безуспешна. Само их се више њих јавило, који су поглавару завода дошли причати, како су на покладни празник видјели једнога питомца из завода још у 8 сати на вечер у реченој шуми... Да није Евгеније измислио ону историју о лупежима? И сумња за сумњом ницала је у свакоме, који је знао за ту ствар. Пошли су њеним трагом и ствар се у брзо разјаснила. Знате што је било? Мали је Евгеније често ишао с оцем на далеки пут. Отац му је служио на пруској граници, те би често путујући морали ноћивати у шуми или у непрегледној стени. И гле! Ове чаробне ноћи оставише дубок утисак у сањарској природи мучаљивог дјечака. Он би уживао, кад би овако с оцем гдје год ноћивали.... Легао би на траву и гледао у звјездано небо, посматрајући готово

www.nsl.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

читава ноћ плаво небо, блиједу мјесечину и титраће звијезда...
Кад је дошао у завод, није се могао друговима доста на-
приповиједати — та он готово друго ништа није говорио, већ о
тим дивним, бајним ноћима, које сада мора провађати у заводској
постељици. И ето, први празник употријеби на то, да оде у шуму
и да ужива опет у старим успоменама. Ујутро се јави страх у
младој души, те за то измисли ону историју о лупежима, а хаљине
своје остави у шуми међу шикарјем... Заиста интересантан случај
из педагошке практике! Јављамо га јер знамо да ће многому од
колега отворити нов поглед у душу дјетињу и ми смо из тога слу-
чаја много научили Сањарски Евгенију! (Преведено из „Педагоги-
ческиј Сборник,“ новембар 1896. Санктпетербург написао А. С.).

Хамлет. Мала је Јованка била већ веома еманципована,
мудра швигарица. Са оним својим густим плетеницама на леђима
и са радозналим, сињо-мудрим очима мишљаше, да јој се цијели
свијет диви, бијаше у дну душе увјерена, да је сву мудрост кашик-
ком појела, па да слободно малишни свој језичак кретати смије
у сваком и најбиранијем друштву. Док су пак њене дружице само
ћутале и слушале што старије говоре — чуо се Јованчин гласак
у сваком разговору као цвркут малог врапчића у славујеву гају.
Заметну се разговор о операма. Изређаше Ромеа и Јулију с бајном
сценом у мјесечини, споменуше Травиату са сценом пред смрт —
Фауста, Воссасија и Лосенгина — а Јованци се већ кријесиле
очи... Она зна још једну, коју нико не рече — би ли је споме-
нула? Ви не би! Ви не би! Не би — би! Илану својим ситним
тенором: „Мени се највећма свиђа опера „Omelette“! Господа се
насмјешите — али се свак не могаше досјетити јаду опере „Omelette“.

„Биће француска нова опера!“ нашали се господин доктор.

„Да, да, од занимљивог аутора и мотора“.

„Варјаче!“ рече судица.

„А која вам се сцена ту најбоље свиђа, госпођице Јованка?“

„Па зар не погађате — она, где долази дух!“

„Аха Хамлет, Хамлет хоћете да рекнете! Ремек „авонскога
лабуда!“ Па је ли чудо да се је Јованка прије сетила на „Omelette“
него на Хамлета! „Omelette“ је свакако здравија храна за швигар-
ицу, него Хамлет“ — премасни сањарски Хамлет!

Epiteton orleans. Украсни придјиви у свом грчко-латинском
костиму задавају дјечи много „језиколома“. Тако ми нека неки
дан рече на мој упит за ову врсту језичних лепота да је то
„epitheton orleans“.

Конверзација модерних кевица. Сцена се догађа у неком свјетском пензијонату. Час одмора.

Двије ученице највишег разреда „више школе,“ пођоше из перивоја горе у школу под изликом да желе кући писати, па сада сједе саме у великој дворани. Свака се подлактила и чаврљају. Обадвије су плавке, обадвије су лијепе. Марта има модре очи, висока је витка, блједолика. И плава јој се коса блиста као злато, кретње су јој живе. Ева је малена округла, граховичастих очију, жуте косе. Марта рече: „Кажем ти да ће Гретин лист сада доћи!“ Рачунај де, само! У понедељак бијаше вјенчање, исто вече одпутовали су у Абацију, дакле до данас могла је писати. Та обећала нам је тврдо, да ће нам одмах писати, чим се уда; лист је већ на пошти мала Алиса обећала ми га донијети крадом из одјела „post restante“. Она ће то учинити! Ева. Први лист „post restante!“ Марта ће весело: Ах! ето Алисе! (Обухвате малу и изљубе ју бурно, узму је на крило и даду јој чоколаде, а Алиса њима изгледани лист. Оде).

Ева (отвара свечано лист). О, како сам радознала! Осам страна Марта: (Чита). Драге моје! Ево видите, одржала сам ријеч. Луче стигосмо у Абацију, а данас већ пишем. Видите дакле, да на вас нијесам заборавила и да се радо сјећам на лијепо вријеме, које смо заједно у пензионату провели. (Ева: — Пх — таке успомене — ништа особито!) Пут бијаше красан, очи не могах доста напасти на дивним видицима. Замислите (сада слиједи описивање онога кроја. — Ева и Марта све то брже прелистају). Јанко је ванредно добар; Марта и Ева: једва једанпут нешто о њему! Станујемо у хотелу „Belle vue“ (описивиње хотела — опет прескоче). Јанко је елегантан и љубазан, описивање његових врлина — кевице опет прелете) — — — удајте се скоро, да будете тако сретне, као ваша одана Грета.

Кевице се некако разочарано погледају, а онда ће Марта: Ала ми листа! Баш је било вриједно писати! осам страна и мало па ништа! Као да нас занима описивање пута! Ала ми листа! И више нијесу писале удатој пријатељици.

Из „Меандра.“

Из мога дјетињства. Бијаше једном нека веома размажена дјевојчица а та дјевојчица била сам ја. Свуда бих се створила и у „екстра соби“ и у пивници, и на двору и у кухињи, а најрадије на тавану. Да, да таван мој табан; то је био прави трн у оку свим мојим васпитним факторима. Кано да је злбни усуд тако хтио,

хтједоше једнога лијепога дана да закључају мој таван, тај дивни перивој моје млађане богате фантазије. Колико сам ту дивних часова провела и то у овом друштву неке добре бабе, која је замном слиједом слиједила све кашљуцајући и шмркајући, — двоје паса и једног старог мачка.

Ова четири бића бијаху моји најмилији другови — њима сам могла по милој вољи заповиједати то и оно — турати их — па часком и ударити — они мучаху или одговараху сасвим препокорно „да“, на све моје најекстравагантније приједлоге и захтеве. Али хоћеш да, море! Моји васпитни фактори сјетише се на жалост онога педагошког правила, по коме дјетету треба дјечије друштво вршњака, јер се само у таквом може право и здраво васпитати. Хм! А таван? Дан на дан мучили се са мном — само да мој укус стрпају у мање ексклузивне правце, али све бадава! Сва она дјечија друштва, куда су ме водили, бијаху ми мрска — ваљда кано слутња на оне „јаузнове“, који су касније имали доћи на дневни ред. Па кад сам кадикад ипак морала у „друштво“ ех — онда сам сматрала, да је бонтону удовољено, ако чим прије погледам чоколадној шољици на дно и да се омакнем низ столицу, па енергично „бјеж“. Та је ли чудо? Какво бијаше то друштво? О, не питајте! Ја сам и пребрзо опазила, каква је то кисела, сгѐте de la société. Чим сам коју од мојих другарица или знавица упрегла пред луткина кола и ошинула бичем, викале су одмах као да су на ражњу, а кад сам их потегла за ухо да потпомогнем њихову брзину и вјештину — и да успоставим бар каки таки програм игре — стадоше плакати и јаукати, а кад је напoкон тога негда ствар добила занимљивије лице у призору мале тучњаве ето ти онда одмах са свих страна долетјеше на крилима љубави и бриге све могуће мајке, тетке, баке, служавке и послужавке, те нас растјераше, а једва удешена занимљива афера мораде престати. Од онда нијесам више хтјела ни да чујем о таком друштву! Што ће ми онака дјеца која бијаху или досадна и мртва, или прагидрузи и још гора од мене — и са још већим заносом него пре стадох се пењати уз степенице мога тавана.

Из „Меандра.“

Мали Раде. Мали Раде бијаше прави вилењак или барем вилински мученик. Тако је барем тврдио цијели низ мајогum et minogum gentium његове дражесне својте. Створила га је природа јамачно у највећој својој зловољи. О ти зла маћехо — природо! Чини се, да гдјекада особито волиш кариковати слику Божју на

земљи. О, ти мој биједни Раде! О ти зла маћехо природо! Па ипак ~~би~~ ипак тако савјесна! Узимљеш, гле на примјер најџежније своје ножице, да изрезуцкаш милено лице цвијета, изрежеш га у тисуће и тисуће егземплара, нашараш их најразличитијим красним шарам, па их свакојаке исцифраш и исшараш... Али опрости, мораш и сама увидјети, да међу њима свимколиким нема ни један једини овако неуспјели лик, као што је нпр. лишце овог вилињег мученика, нашега Раде. Што да значи тај мајушни, више него пикантно тупи носић над она два широка набула лица са обимом од 2 метра? За што си разрезала на вјечни осмјех његова уста, кад тај смијех нема ништа друго да покаже, него те ријетке, искривљене, жуте и неопране зубе? За што си му дала таке дуге руке, а кратке ноге? Зар нијеси слутила да ће наш Раде бити једном аутор огромног циклуса неизданих и нештампаних трагедија? Зар нијеси мислила, да на свијету има толико неприступачних уредништва са уредницима мистеријозне краткоће? Зар нијеси знала, да ће свака његова усмена ријеч једном бити „муња и гром,“ а свака писмена, „крв“ као у Уландовог краља у балади „Ненавидност“, свакако је, без сумње је бијела врана на брду муза, а наш је Раде све то у изобиљу искусио. Је ли дакле чудо, ако му је ради прве његове пјесме, епос у минијатури.

Узех пушку
Успех крушку
Убио врону
Пребио грану...

Господин професор дао други ред јер ју је написао баш под предавањем о глаголу?

Без обзира. А ко је не би волио? Била је лијело мило дјевојче од петнаест година. У великом плавом оку виђале се без престанка све красоте, које нам природа нуђа само једанпут на дан, виђало се свитање бијела дана, свитање интелигенције. Па ако је свитање красота, кад га гледамо на плавом обзорју далеко над нама, како не ће бити, кад га гледамо тако наблизу у плавом оку љубљена дјетета. У оку Љубице свиташе зора прве младости чиста и сјајна, чиста без облачка, а сјајна од јутарњег руменила дјевојачког стида. Љубица бијаше марљива, даровита, бистроумна и домишљата дјевојчица. Литературу мајчиног језика учила је с насладом, те би јој се најљепши писмени саставци сипали као из рукава. И немачки језик није јој задавао много бриге. Та ено је

У последњи пут славodobитним лицем погледала своју оцјену „Ausgezeichnet“ испод дуге лијепе задаће. Само да није било граматике и њених неумољивих правописних закона, све би другојачије било на свијету.

Вољела сам Љубицу, а зашто да вам тајим — вољела сам је више него друге, јер сам знала да је у ње племенито срце, које ће бити још племенитије — кад одрасте. Вољела је и она мене више него друге, те кад би пред њу пала која оштрија са мојих устију — она то једва може да поднесе. Која оштрија? А зар је требало таквих „оштријих“? Безбели — ама дијете ко дијете, а и Љубица није била анђео. Често мишљаше „ах, та ја све знам“, а кад тамо, стаде да запиње, да колеба, да климата у одговору. И онда би пала „која оштрија“.

Љубичине другарице бијаху све само вреле крвце, те је једна на другу вребала као колци — само да се ниједна од друге не дигне на више, на боље. Најсујетније бијаху на оцјене у задаћама. Залуд сам им препоручивала, нека се свака за себе највише брине, оне су ипак најгорљивију бригу посвећивале једна другој — не из пожртвовности, већ из — утакмице.

Кад писаху задаће, вољела сам сједети уз њих да им их одмах исправим и да дјело окруним црвеном круном — оцјеном. Код исправака судјеловале су обично „једна за све, а све за једну“, што им је било драго, јер су се на тај начин и нехотице упутиле у законе граматике. Вребала би пажљиво, колико је у које погрешака и унапријед би о том вијећале, каква ће бити оцјена. Бијаше то у најтишем „пианисиму“, тако да ме не буне, док исправљам. А највише би вребала на Љубицу. Она као неки „à tout“ у школи као неки ауторитет, јер је била добра, бијаше предмет највећег њиховог занимања.... Изређаше и израдише већ све, а Љубица се дошуња последња.

„Мора да је лепо писала!“ бијаше ми прва мисао о жељи у срцу.

Само да јој могу дати добру оцјену! бијаше одмах друга. А Љубица? Она је ваљда то исто мислила, по модерном закону хипнозе једног церебрирања можђана на друге. Да ли су и другарице то исто мислиле, тешко бих могла потврдити, али то знам, да су се њихове радознале главице за 6 центиметара спустиле на ниже над Љубичину задаћницу и да су готови без даха пратиле

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

сваки јој потез на њеној радњи. А Љубица? Ш би рекао: „Ihre Wangen, sonst der Sitz schambaft erröthender Bescheidenheit“, бијаху тај час блиједе. Ја сам већ црвенилом забиљежила петнаесту погрешку, те подигнем главу и пређем очима преко моје публике. Јој како су очи упиљиле злорадним и смејком сад у блиједу Љубицу, сад у њену теку; а она стоји као осуђена краљица — један јој се прамечак мрке косице полагано спуштао на очи како је нагнула главицу а један јој се образић зарумени, кад је погледах.

Узех опет перо па да наставим! Како ми би тешко око срца, кад сам видјела толику граматичку неодвисност у тој иначе стилистички лијепој задаћи, ради које ми се у души појављиваху сами *suporlativa á la* „прелијепо,“ „пређежно јако добро,“ „врло домишљато“ а уз механичке биљежих погрјешке. Већ двадесета погрешка! кликну прва ривалка Љубичина. Доби ће, „довољно!“ шапну друга. „Довољно послије изврсно, пришије трећа. „Avance-ment!“ прикри четврта.

Љубица стајаше као на усијаном жељезу — онај један прамичак мрке косице већ се био спустио преко десног ока, као када облачић заклони сјајно сунашце, а и други прамичак већ хтједе да учини исту услугу и лијевом оку, толико је Љубица нагнула главицу. Образи се црвене као маков цвијет, а устанца попримише чудан облик, онакав као што имаде пенелугина маћеха на сликовници, кад опажа, да Краљевић узима „Пенелугу“ за жену. Мени синусхе кроз главу разне „олакотне околности,“ ради којих би могла да не напишем баш „довољно,“ кано: „Лијеп је саставак!“ „трудил се!“ али ми савјест рече, да сам мало прије двјема, које су имале 22 погрешке, написала „довољно“ — за што да Љубици поклањам? Па онда ова строга критика ту око мене, шта би оне?

Буде ми жао за Љубицу? За што није боље пазила зар сам јој ја крива? У то чујем опет шапат: двадесет и двије погрјешке! једна је наиме то већ унапријед опазила читајући помно Љубичину задаћу. Као на заповијед забиљежим још и ову погрешку и онда још тренутак борбе „били — не били“ и потпишем привидном равнодушностју „Genügend!“ Ах како ми је тешко било то потписати! Предам задаћницу дјевојци а она је узе, намргоди се, те нагло окрену и пође на своје мјесто. Моја се публика тихо разиђе, а ја се учиних као да ни не опазих Љубичину неправедну љугину. Тек у срцу ми је одлануло, нијесам више жалила, што сам Љубици онаку осуду написала — јер када се

она умије овако понијети, онда је потпуно заслужила своје „довољно!“ Још је и предобро за њу! Ја сам морала бити „без обзира,“ али Љубица није то морала бити!

ВЛАДАН АРСЕНИЈЕВИЋ.

Владан Арсенијевић, професор српске женске учитељичке школе у Горњем Карловцу, родио се дне 22. јануара 1848. у Делиблату у Банату, а умрѐо је 14. новембра 1900. у Горњем Карловцу. Отац му је био српски православни свештеник, Петар, а матери му било је име Јулијана.

Владанов живот није био буран, прошлост му је управо једноставна, нормална, као у већине обичних људи; живот његов разликује се од живота других људи једино радом и карактером његовим. Па с тога да Владана у правој слици гледамо, треба да га уочимо са те две тачке.

Гимназијске науке свршио је у српској великој гимназији у Новом Саду, а за тим је учење природних наука наставио у свечулишту у Будимпешти. Одлука му била, да буде лекарник (апотекар), те отуд и кашње велика његова љубав за ботанику. Као универзитетлија у Будимпешти био је тајник омладинског друштва „Преоднице“ 1869—1870. те том приликом своје крштено име „Василије“ замени лепим српским именом „Владан.“ Занимљиво је гледати потписе његове на књигама, најпре свуда „Васа,“ а онда од једаред „Владан,“ па све тако до смрти.

Српски омладински покрет у то доба био је у истини тако велики и силан, да се може упоредити са највећим покретима, што их има српски народ у културној повести својој, јер све, што је било ничим неокаљано, што је било чиста и светла образа, скупило се око једног барјака: црвено — плаво — белог! А уз тај барјак Владан је стајао свега живота свога!

Прво јавно службовање било му је у варошкој реалци у Новом Саду, и то четири године 1871—1875. а за тим пошто је реалка била затворена, остао је покојник годину дана без икакве

www.uns.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

У службе. За то време услед прирођене скромности његове нико није могао ни слутити, да је покојник пупољак, који ће се развити у такав цвет, који ће уродити плодом српске славе Караџића и Даничића!

Први књижевни радови били су му преводи са немачког и руског језика; тако из године 1868. имамо књижицу: „Како се може произвести светлост и топлота“ — превео *Васа Арсенијевић*, а већ године 1869. имамо књигу: „Очеви и деца,“ роман Ивана Тургењева, превео *Владан Арсенијевић*. — С руског језика превео је још романи и приповетке: „Руђин,“ „Дневник залишна човека,“ „Довчеви записници,“ „Муму“; а с немачког Лесингов „Натан мудри“ (до сад нештампамо).

Године 1872. и 1873. био је уредник новина: „Глас Народа,“ који је био намењен поукама српском народу за све, што засеца у живот народни. Око тога листа биле се сакупљене извршне умне снаге.

У исто време почео је издавати периодични спис: „Из природе, за читање старом и младом,“ али је света угледала само прва свеска „О човеку.“

Године 1876. изабере га Школски Савет за професора срп. учитељске школе у Карловцу. Ту почиње и ту се свршава његов велики стручни књижевни рад, рад његове будуће славе и бесмртности у народу српском.

По пријатељском савету великог покојника Дра Ђорђа Натошевића Владан је израдио красну књигу: „Зоологија, за учитељске и више девојачке школе“ (Нови Сад, Пајевић 1879.), а превео је с немачкога књиге: „Зоологија — Оскар Шмит,“ „Ботаника — А. де Бари,“ обојица чувени професори природних наука у Страсбургу.

Но то су радови све мали и спореди према главном раду његовом. Лепота језика у Владановим радовима пала је у очи великом покојнику Ђури Даничићу. Кад се Даничићу као тајнику „Југословенске Академије“ поверило, да уређује „Рјечник hrvatskog ili srpskog jezika,“ настало је између њега и Владана скоро посведневно писмено разговарање, тада је Владан често одлазио у Загреб Даничићу, да с њиме измени мишљење своје. Владан је имао ванредно развијен слух за правилан говор односно за наглашавање речи, тако, да је по говору могао одмах познати сваког, ко је

Србин, а ко није; недавно пред смрт своју то је тврдио, да се у том никад у животу није преварио.

Као Банаћанин говорио је и писао у младости „источним дијалектом,“ али у Карловцу кад је чуо, како прости Срби Граничари управо везу кад говоре, заволи „јужни дијалект,“ и за кратко време тако га је присвојио, да никад више није ни у школи ни у обичном животу говорио „источним дијалектом.“

Владан је у Карловцу становао непрестано код покојног катихете проте Манојла Грбића, а Грбићу је кућу водила његова рођака, опет покојна удова попадија гђа Софија Враћешевихка. Та је госпођа била необично бистра и разборита, а није знала другог језика него само српски, а то је била за Владана права срећа. „Тета“ (тако смо је сви звали) била је права ризница за књигу српску. Из њених уста Владан је записао небројено лепих пословица, дивних фраза, али најглавније било је ипак *наглашавање речи*, у том је Тета била „непогрешива.“ Што у том Даничић није знао, он је питао Владана, а што ни Владан није знао, то је знала Тета.

Њојзи књига српска има много да захвали, што је Владан могао преко 50.000 српских речи лепо да разјасни и свакој речи да одреди прави нигласак њен. Као што је већ познато, тај монументални речник биће својина Краљевске Српске Академије у Београду. — Замисли његовој да прикупља српско народно „душевно благо“ поред природног Божјег дара, а уз Даничића и Тете, дало му је повода и путовање за време школских празника по разним српским покрајинама; нарочито се подуже бавио у оним крајевима, где је осетио сву лепоту српског говора. — У осталом о његовом књижевном раду проговориће критички тек млађе поколење наше.

Сада да мало уочимо и његов приватан живот, јер је познато, да млађи нараштаји уживају у том, ако шга сазнаду и за начин живота оваких ретких људи.

Владан је умр'о као неочеђен човек. Велики наш покојник Др. Ђорђе Натoшевић дан пре смрти своје у школи на учитељским испитима у Карловцу написао је оловком на табаку, ове значајне речи: „Владана треба оженити!“ То су биле последње речи, што их је Натoшевић у своме животу написао. Натoшевићев наследник, садашњи старешина српског учитељства г. Никола Ћ. Вукићевић сваке би године, кад на испите у Карловац дође, опомињао Владана у шали, да изврши „Бабин тестаменат,“ али га Владан није извршио. Сада можемо ту тајну открити. Владан је

био у првој (и јединој) љубави својој несретан, па за то се није хтео женити.

Владан није никад марио за велика друштва, нарочито је избегавао друштва у Карловцу. За време окупације Босне и Херцеговине мржња Хрвата на Србе дотерала је била до права лудила. Требала је „по поруци са стране да се створи „Велика Хрватска,“ а да то буде, мора се претходно прегазити све, што је српско, што српски мисли и српски осећа. Да је ово политичко стање у оно доба у истини страшно било, доказ нам је говор покојног епископа Теофана у српској православној цркви у Карловцу 1877. на дан св. Три Јерарха, кад је српска црквена општина приредила прославу „Стогодишњице рођења епископа-песника Лукијана.“ Епископ Теофан изговорио је иначе красну беседу, поређујући Лукијана са Светим Јерарсима, али у целој беседи није се усудио, да као српски владика у српској цркви бар једанпут изрече реч „Србин“ или „српски,“ јер је у цркви био присутан и син Бана Мажурића, онда поджупан у Карловцу. Па ипак у то „бесно политичко доба“ Владан се уз управитеља свога највише заузимао, да се Хрватице примају за ученице у српску учитељску школу, и то из два разлога:

1. Хрвати су усвојили српски народни језик за свој књижевни језик, па нека им дамо прилике, да га науче као и Срби добро и лепо говорити.

2. Политички јаз између Срба и Хрвата није природан, јер мржња међу браћом пије никад природна, а Срби и Хрвати јесу у истини рођена браћа.

Са таквим идејама је покојник живео и доживео, да буде наставник Српкињама и Хрватицама, те живим сведоком, да Српство и Хрватство није једно другом на путу, једно и друго само је на путу неком трећем, четвртом, петом итд. У учитељству српском уз неумрлога *Ивана Филиповића* Владан је са тога гледишта идеална слика наша.

Занимљив је био Владанов живот у „школској зборници.“ Пушио је као Турчин, само не чибук, него цигаретле. Ако се случајно поречкали професори о облику или значењу какве речи или о нагласку њеном, онда је Владан био у елементу своме, изрицао је суд свој, али такав, који нема даље апелације.

Огромну своју библиотеку (око 20.000 свезака) поклонио је пред смрт своју Српској Матици, Српској Гимназији у Нов. Саду и Српској Женској Учитељској Школи у Карловцу.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.unilib.rs

Смрћу Владановом изгубила је српска учитељска школа у Карловцу снагу, какву само векови рађају, а српски народ славиће рад свога сина Владана као што слави рад синова својих Караџића и Даничића.

— р —

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

На дан св. Архангела Михаила ове године као на седамдесети дан мога рођења и од тога дана све до мог крсног имена примио сам ја многе усмене, брзојавне и писмене поздраве од високопреосвештене господе епископа и великодостојника српских, од знатних школских мужава, професорских и учитељских зборова и од бивших мојих и садашњих ученика и ученица, као и од мојих поштоватеља и пријатеља скоро из свију српских крајева.

Пошто ми моји званични послови недопуштају да свакоме појединце захвалим на указаној ми љубави то ево сада путем „Школскога Листа“ јавно благодарим свима, који су се мене овом приликом сетили и мени седамдесетогодишњицу школи српској и народу српском посвећеног трудног живота мог честитати изволели.

Благодарећи овим мојим високоштованим поштоватељима и пријатељима, колегама и бившим ученицима и ученицама а сада честитим учитељима и учитељицама на доброту и љубави, коју ми указаше; ја им свима честитам наступајуће светле празнике и ново 1901. љето и почетак дгадесетого столећа и искрено им желим да и дуже и боље послуже народу српском него што сам ја за дуга века мога послужити могао!

У Сомбору, на Бадњи дан 1900.

Никола Ћ. Вукићевић,

српских учитељских школа сомборских најстарији професор и управитељ и привр. заменик гл. шк. известиоца.

Р А З Н О.

Исправак. У броју 9. овога листа у чланку Тодор Димић на страни 139. у реду 14. и 15. од горе стоји „не знам да сам кога за *пријатеља* имао“ — што треба исправити овако: „не знам да сам кога за *непријатеља* имао.“

Свима нашим велештованим сарадницима и претплатницима желимо благословено ступање у ново, двадесето столеће и сретну нову годину 1901.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Овим бројем навршује „Школски Лист“ тридесет и другу годину живота својега.

И од идуће 1901. године ради смо га — помоћу Божјом — издавати, ако нас у томе поштована господа учитељи и други пријатељи школства српског морално и материјално потпомогну.

Но пре него што би у идућу годину зашли озбиљно опомињемо и учтиво молимо многе дужнике наше да нам дужне своте неодложно пошаљу и нека изјаве, да ли и на даље желе лист задржати.

Као и до сада Школски Лист ће стајати на становишту *хришћанске педагогије*, и доносиће у томе духу чланке из философске и практичне педагогике; заступаће интересе православне српске вероисповедне школе и учитељства јој; доносиће белешке из нашег и страног школског живота и приказиваће нашу и страну педагошку литературу.

Лист ће излазити и од сада месечно један пут уз годишњу цену од **три круне** за Аустро-Угарску. За Србију 4 динара, а за Црну Гору 2 круне. Учитељи са платом испод 800 круна, као и ђаци добиваће лист у пола цене.

Скупљачи на пет претплатника са целом, односно на десет претплатника с половном претплатом добиваће по један примерак на дар.

У Сомбору, на дан св. преподобне Меланије Римљанке 1900. године.

Уредништво и наклада

„Школскога Листа.“

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Привремени уредник: **СТЕФАН С. ИЛКИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.

www.nlb.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ

ЗА

1900. ГОДИНУ.

ГОДИНА ТРИДЕСЕТДРУГА.

УРЕДИО И ИЗДАО:

Њикола Ф. Вукићевић.

СОМБОР.

ШТАМПАРИЈА ФЕРДИНАНДА БИТЕРМАНА И СИНА.

1900.

САДРЖАЈ

	Страна.
Дечији злочини од Б. Ж. Ђурђева	1. 22. 37. 58. 70. 86
Педагошке и психолошке забелешке од Д. Ђурића	4
Учбеници и основна настава од Ј. З. Медурића	8
Савање од Вл. Војновића	10
Светосавско славље у Сомбору од Ст. С. И.	12
Позив на претплату	16
О васпитавању у хришћанском духу од Ст. С. Илкића	17. 35. 57
Говор о св. Сави од Ј. Живојновића	25. 40
† Милан Стојшић од Ст. С. Илкића	30
Занос у школи од Јелице Б. Бернадзиковске	33
Говор при сироводу † М. Стојшића од Д. Радића	45
Родитељске вечери од Б. Ж. Ђурђева	50
Задаћа срп. нар. учитеља у школским одморима од Ј. М. Удицког	66
Очигледна настава у певању од Драг. Блажека	73
Савање од Вл. Војновића	75
Неколико страница из књиге о узгоју од Јелице Б. Бернадзиковске	82
Тодор Димић приоцио А. Варађанин	95. 122. 137
Испити у мушкој и женској учитељској школи сомборској у јунију 1900. године од Уредника	98
Изложба школских учила у Будапешти од Хр. Свирчевића	103
Школска објава	112
Увод у посебну педагогику од др. Војислава Бакића	114
Поука деци пре светога причешћа од Ст. С. И.	116. 132
Учитељска диплома од Ст. С. И	121
Педагогија у пракси од Ј. Б. Бернадзиковске	124. 139
Земљопис у основној школи од др. В. Бакића	130
Седница всл. Школског Савета	134
Освећење православне цркве у Сантову од Ст. С. И.	142
За концентрацију школске наставе од Ј. З. Медурића	145
Из домаће школе од Ст. С. И.	147. 169
Милтон као васпитач од Ј. Б. Бернадзиковске	150
Нешто о ђачком здрављу	154
Свечано отварање алумнеума уз српске учитељске школе сомборске од Душана Радића	156
Седамдесетогодишњица Николе Ђ. Вукићевића од Ст. С. Илкића	161
Педагогоја у пракси од Ј. Б. Бернадзиковске	172
† Владан Арсенијевић од Петра Радуловића	183
Дописи	13. 158

Некролог	31. 46. 61. 77. 107. 127
Школске вести	14. 32. 46. 64. 78. 107. 127. 144. 160
Разно	15. 32. 48. 64. 79. 108
Новe књиге и листови	48. 80. 144

САРАДНИЦИ У ГОДИНИ 1900.

Аркадије Вараћанин управитељ в. дев. школе у Новом Саду. —
 Богдан Ж. Бурђев сл. фил. и пед. у Јени. — Вл. Војновић сл. педагогије
 у Будимпешти. — Др. Војислав Бакић професор велике школе у Београду.
 — Драгутин Блажек учитељ музике и хармонијског појања и певања на
 учитељским школама у Сомбору. — Душан Бурић учитељ у Дарди. —
 Душан Радик професор учитељске школе у Сомбору. — Јелица Беловић-
 Бернадзиковска управитељица више девојачке школе у Бањој-Луци у Босни.
 — Јован Живојновић професор српске велике гимназије у Новом Саду. —
 Јован З. Медурић учитељ у Турији. — Јован М. Удицки учитељ у Ши-
 клошу. — Петар Радуловић управитељ женске учитељске школе у Горњем
 Карловцу. — Теодор Димић умировљени учитељ у Београду. — Христифор
 Свирчевић учитељ више девојачке школе у Сомбору.

Главни сарадник и пр. уредник: **Стефан С. Илић** учитељ у Сомбору.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А